

شَهْرُ شَعْبَانَ

آدَابُ وَأَحْكَامُ

MWEZI WA SHA'BANI
ADABU (ZAKE) NA HUKUMU MBALIMBALI

Mwandishi

Abu Halima Arafat Bin Mahmoud

Simu: 0715263253

YALIYOTHIBITI KATIKA MWEZI WA SHA'BANI:

- **Jambo la kwanza: Sababu ya kuitwa kwake Sha'bani:**

Amesema Ibn Hajar (Allaah amrehemu):

"وَسُمِّيَ شَعْبَانَ لِتَشَعُّبِهِمْ فِي طَلَبِ الْمِيَاهِ أَوْ فِي الْغَارَاتِ بَعْدَ أَنْ يَخْرُجَ شَهْرُ رَجَبٍ الْحَرَامِ"

"Umeitwa mwezi wa sha'bani kwa sababu ya kutawanyika kwao katika kutafuta maji au kwa kuingia kwao kwenye mapambano (vita) baada ya kumalizika kwa mwezi mtakatifu wa rajab"¹.

- **Jambo la pili: Fadhila za mwezi wa sha'bani:**

1. **Kupandishwa matendo ya waja mbinguni:**

Amesema Usama Bin Zaid (Allaah amrehemu):

يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَمْ أَرَكَ تَصُومُ شَهْرًا مِنَ الشُّهُورِ مَا تَصُومُ مِنْ شَعْبَانَ، قَالَ: «ذَلِكَ شَهْرٌ يَغْفُلُ النَّاسُ عَنْهُ بَيْنَ رَجَبٍ وَرَمَضَانَ، وَهُوَ شَهْرٌ تُرْفَعُ فِيهِ الْأَعْمَالُ إِلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَأُحِبُّ أَنْ يُرْفَعَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ».

[Ewe Mtume wa Allaah, sijakuona ukifunga mwezi wowote kuliko unavyofunga katika mwezi wa sha'bani, akasema: "Huo ni mwezi ambao watu wanaghafulika (nao ni) baina ya rajab na ramadhani, nao ni mwezi ambao hupandishwa ndani yake matendo ya waja kwenda kwa Mola Mlezi wa viumbe wote, basi ninapenda mimi yapandishwe matendo yangu hali ya kuwa nimefunga]².

¹- Kitabu: [Fat-hul baary], (Jz. 4, Uk. 213).

²- Kitabu: [Sunan Nnasai], [2357].

2. Kukithirisha kwake Mtume ﷺ kufunga katika mwezi huo:

Amesema Aisha (Allaah amridhie):

"كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ: لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ:
لَا يَصُومُ، وَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ قَطُّ إِلَّا
رَمَضَانَ وَمَا رَأَيْتُهُ فِي شَهْرٍ أَكْثَرَ مِنْهُ صِيَامًا فِي شَعْبَانَ"

[Mtume ﷺ alikuwa akifunga mpaka tunasema hatokula (mchana), na
akila (mchana) mpaka tunasema hatafunga, na sijamuona Mtume ﷺ
amekamilisha kufunga mwezi wowote isipokuwa ramadhani, na
sijamuona katika mwezi wowote ni mwingi zaidi kwa kufunga kuliko
sha'bani]³.

3. Kusamehewa madhambi katikati ya mwezi wa sha'bani:

Amesema Mtume ﷺ :

«يَطْلُعُ اللَّهُ إِلَى خَلْقِهِ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لَجَمِيعِ خَلْقِهِ إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ
مُشَاجِنٍ»

[Allaah huwaangalia (kwa huruma) waja wake katika usiku wa
nusu ya (mwezi wa) sha'bani, kisha huwasamehe waja wake wote
isipokuwa mshirikina na hasidi]⁴.

Pia kuna maana nyingine ya neno (Mushaahin), kwamba ni mtu aliyefarikiana na
ndugu yake na kutengana nae zaidi ya siku tatu kwa sababu ya mambo na maslahi
ya kidunia si kwa ajili ya dini.

Na amesema Imamul Auzaai' (Allaah amrehemu):

"أَرَادَ بِالْمُشَاجِنِ هَذَا صَاحِبَ الْبِدْعَةِ"
"Amekusudia kwa neno (Al-Mushaahin) hapa ni mtu wa bidaa"⁵.

³- Kitabu: [Muslim] (175).

⁴- Kitabu: [Sunan Ibn Maajah] (5665).

⁵- Kitabu: [As Swahiiha] (Jz. 4, Uk. 86).

• **Jambo la tatu: Hekima ya kufunga sana mwezi wa sha'bani:**

Amesema Ibn Rajab (Allaah amrehemu):

"وَقَدْ قِيلَ: أَنَّ صِيَامَهُ كَالْتَّمَرَيْنِ عَلَى صِيَامِ رَمَضَانَ لَيْلًا يَدْخُلُ فِي صَوْمِ رَمَضَانَ عَلَى مَشَقَّةٍ وَكُلْفَةٍ بَلْ قَدْ تَمَرَّنَ عَلَى الصِّيَامِ وَاعْتَادَهُ وَوَجَدَ بِصِيَامِ شَعْبَانَ قَبْلَهُ حَلَاوَةً الصِّيَامِ وَلَذَّتُهُ فَيَدْخُلُ فِي صِيَامِ رَمَضَانَ بِقُوَّةٍ وَنَشَاطٍ..."

"Na imesemwa: kufunga kwake (sana) ni kujizoesha juu ya kufunga mwezi wa ramadhani, ili asije akaingia katika funga ya ramadhani kwa tabu na shida, bali (aingie) hali ya kuwa amepata mazoezi juu ya funga na ameizoea, na amepata utamu na ladha ya funga kwa ajili ya kufunga kwake mwezi wa sha'bani, kwa hiyo ataingia kwenye funga ya ramadhani kwa nguvu na furaha".

"وَلَمَّا كَانَ شَعْبَانُ كَالْمُقَدِّمَةِ لِرَمَضَانَ شَرَعَ فِيهِ مَا يُشْرَعُ فِي رَمَضَانَ مِنَ الصِّيَامِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ لِيَحْصَلَ التَّأَهُُّبُ لِتَلَقِّي رَمَضَانَ وَتَرْتَاضَ النُّفُوسُ بِذَلِكَ عَلَى طَاعَةِ الرَّحْمَنِ"

"Wakati ulipokuwa mwezi wa sha'bani ni kama utangulizi wa ramadhani basi imewekwa sheria ya kufunga ndani yake na kusoma Qur'an kama ilivyokuwa katika mwezi wa ramadhani kwa ajili ya maandalizi ya kuipokea ramadhani na kuzizoesha nafsi kwa jambo hilo juu kumtii Allaah, Mwingi wa rehima"⁶.

• **Jambo la nne: Katazo la kufunga nusu ya pili ya sha'bani:**

Mtume ﷺ amesema:

«إِذَا انْتَصَفَ شَعْبَانُ فَلَا تَصُومُوا»

[Inapofika nusu ya sha'bani msifunge]. Abu daud (2339).

Pia amesema:

«إِذَا بَقِيَ نِصْفٌ مِنْ شَعْبَانَ فَلَا تَصُومُوا»

[Itakapobaki nusu ya sha'bani msifunge]. Tirmidh (738).

⁶- Kitabu: [Latwaaiful Maarif] (Uk. 134-135).

Na Imam Tirmidh ameweka mlango katika Sunan yake unaosema:

"بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الصَّوْمِ فِي النِّصْفِ الْبَاقِي مِنْ شَعْبَانَ لِحَالِ رَمَضَانَ"

"Huu ni mlango wa hadithi iliyokuja kuhusu karaha ya kufunga katika nusu iliyobaki ya mwezi wa sha'bani kwa ajili ya kuikaribisha ramadhani"⁷.

Na kauli yenye nguvu kuhusiana na kufunga nusu ya pili ya mwezi wa sha'bani (tarehe 16 mpaka mwisho wa mwezi) ni kwamba haitafaa kwa mtu ambaye hana kawaida ya kufunga, halafu akaanza kufunga baada ya kumalizika siku kumi na tano za mwanzo wa mwezi wa sha'bani na kuna baadhi yao wanafunga kwa ajili ya kuupokea na kuukaribisha mwezi wa ramadhani jambo hilo pia halifai. Ama yule ambaye amejizowesha sunnah siku ya jumatatu na al-khamisi au kufunga siku moja na kufungua siku moja (swaumu ya Nabii Daud alaihis swalaatu was salaamu), au anafunga swaumu ya kafara, nadhiri au analipa masiku ya yaliyompita katika ramadhani, au ameanza kufunga tangu mwanzo wa mwezi wa sha'bani kwa nia ya kufunga siku nyingi katika mwezi huu kwa ajili ya kumfuata Mtume (swala na salamu zimshukie) itafaa kwake kuendelea na funga yake katika nusu ya pili ya mwezi wa sha'bani, hata kama atafunga mpaka mwishoni mwa mwezi hapana ubaya, kwa sababu Mtume (swala na salamu zimshukie) ameruhusu kwa mtu mwenye kawaida ya kufunga aendelee na funga yake hata zikiwa zimebaki siku chache kabla ya kuandama kwa mwezi wa ramadhani.

«لَا يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلًا كَانَ يَصُومُ صَوْمَهُ، فَلْيَصُمْ ذَلِكَ الْيَوْمَ»

[Asiutangulie mmoja wenu (mwezi wa) ramadhani kwa kufunga siku moja au mbili (kabla), isipokuwa mtu ambaye alikuwa anafunga saumu yake (ni kawaida yake), basi na afunge siku hiyo]⁸.

Wanachuoni wanasema hadithi hii inafahamisha kwamba haingii katika katazo hilo mtu mwenye kawaida ya kufunga sunna kama ilivyotangulia.

⁷- Mlango wa (38) ambao chini yake kuna hadithi namba (738).

⁸- Kitabu: [Bukhari], (1914) na [Muslim], (1082).

Baadhi Ya Mambo Wakiyofanya Salaf (Wema waliotangulia) Katika Mwezi Huu:

Amesema Salama ibn Kuhail (Allaah amrehemu):

«كَانَ يُقَالُ: شَهْرُ شَعْبَانَ شَهْرُ الْقُرَاءِ وَكَانَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ إِذَا دَخَلَ شَعْبَانُ قَالَ: هَذَا شَهْرُ الْقُرَاءِ وَكَانَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمُلَائِيُّ إِذَا دَخَلَ شَعْبَانُ أَغْلَقَ حَائِطَهُ وَتَفَرَّغَ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ»

“Ilikuwa ikisemwa: mwezi wa sha'bani ni mwezi wa wasomi wa Qur'an, na alikuwa Habib Ibn Abi Thabit inapoingia sha'bani anasema: huu ni mwezi wa wasomi wa Qur'an, na alikuwa Amru Ibn Qais Al Mulaaiy' inapoingia sha'bani anafunga duka lake na kujitenga kwa ajili ya kusoma Qur'an”⁹.

Baadhi Ya Mambo Ya Uzushi (Bida'a) Katika Usiku Na Mchana Wa Nusu Ya Sa'bani (Usiku Wa Tarehe 15 Na Mchana Wake):

Tumetangulia kutaja hadithi inayoelezea fadhila za mwezi wa sha'bani:

«يَطْلُعُ اللَّهُ إِلَى خَلْقِهِ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لَجَمِيعِ خَلْقِهِ إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاجِنٍ»

[Allaah huwaangalia (kwa huruma) waja wake katika usiku wa nusu ya (mwezi wa) sha'bani, kisha huwasamehe waja wake wote isipokuwa mshirikina na hasidi]¹⁰.

Lakini pia kuna hadithi nyingi zilizokuja kuelezea fadhila za mwezi wa sh'abani, fadhila za kufunga kwake, au kusimama usiku kwa ajili ya swala maalumu inayoswaliwa katika usiku huo wa (tarehe 16), lakini hadithi zote hizo ima ni dhaifu na maudhuu'a (za kutunga), hazijathibiti mbele ya maulamaa watambuzi wa hadithi, kwa ajili hiyo wamezipinga hadithi hizo na kukemea ibada zilizotajwa ndani yake.

⁹- Kitabu: [Latwaaiful Maarif], (Uk. 135).

¹⁰- Kitabu: [Sunan Ibn Maajah], (5665).

Miongoni mwa maulamaa hao ni:

1. Al-Haafidh Ibn Rajab (Allaah amrehemu) amesema:

"فَكَذَلِكَ قِيَامُ لَيْلَةِ النِّصْفِ لَمْ يَثْبُتْ فِيهَا شَيْءٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا عَنْ أَصْحَابِهِ"

"Kadhalika kisimamo cha usiku wa nusu (katikati) ya mwezi wa sha'bani, haijathibiti kuhusu (swala ya) usiku huo hadithi yoyote kutoka kwa Mtume (swala na salamu zimshukie) wala kutoka kwa Maswahaba wake"¹¹.

2. Sheikh Ally Mahfoudh (Allaah amrehemu) amesema:

"وَمِنَ الْمَوَاسِمِ الَّتِي نَسَبُوهَا لِلشَّرْعِ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ عَلَى زَعْمِهِمْ، فَإِنَّ السَّلَفَ الصَّالِحَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ عَادَةٌ بِتَخْصِيصِ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ بِالْعِبَادَاتِ إِلَّا إِذَا ثَبَتَ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَصَحَابَتِهِ الْكِرَامُ"

"Miongoni mwa misimu (ya ibada) ambayo wameinasibisha na sheria (ya uislamu) ni usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani kwa madai yao, kwa sababu Salaf (wema waliotangulia) haikuwepo kwao ada (kawaida) ya kuhusisha siku (mchana) au usiku fulani kwa ibada yoyote isipokuwa ikipothibiti kutoka kwa Mtume swala na salamu zimshukie na Maswahaba wake watukufu"¹².

3. Sheikh Ibn Baaz (Allaah amrehemu):

"وَمِنَ الْبِدَعِ الَّتِي أَحَدَتْهَا بَعْضُ النَّاسِ: بِدْعَةُ الْإِحْتِفَالِ بِلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، وَتَخْصِيصِ يَوْمِهَا بِالصِّيَامِ، وَلَيْسَ عَلَى ذَلِكَ دَلِيلٌ يَجُوزُ الْإِعْتِمَادُ عَلَيْهِ، وَقَدْ وَرَدَ فِي فَضْلِهَا أَحَادِيثُ ضَعِيفَةٌ لَا يَجُوزُ الْإِعْتِمَادُ عَلَيْهَا، أَمَّا مَا وَرَدَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ فِيهَا فَكُلُّهُ مَوْضُوعٌ، كَمَا نَبَّهَ عَلَى ذَلِكَ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ."

¹¹- Kitabu: [Latwaaiful maarif] (Uk. 137).

¹²- Kitabu: [Al-Ibdaa'u], (252).

“Na miongoni mwa bidaa ambazo wamezusha baadhi ya watu: ni bidaa ya kusherehekea usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani na kuhusisha mchana wake kwa (ibada ya) kufunga, na wala hapana juu hilo dalili yoyote inayofaa kuitegemea, na zimekuja kuelezea fadhila za usiku huo hadithi nyingi dhaifu ambazo haifai kuzitegemea. Ama hadithi zilizokuja kuelezea fadhila za kuswali katika usiku huo zote ni Maudhuu' (zimetungwa), kama walivyo bainisha hilo wengi katika maulamaa”¹³.

4. Amesema Imamu Shaukani (Allaah amrehemu):

"وَقَدْ رُوِيَتْ صَلَاةُ هَذِهِ اللَّيْلَةِ أَغْنِي لَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ عَلَى أَنْحَاءٍ مُخْتَلِفَةٍ كُلِّهَا
بَاطِلَةٌ مَوْضُوعَةٌ"

“Na zimepokewa (riwaya) nyingi (kuhusu) swala ya usiku huu, nakusudia usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani, (riwaya) zote hizo ni batili za kutunga”¹⁴.

Je matendo ya waja na riziki zao kwa mwaka mzima hukadiriwa na kupangwa katika usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani?

Amesema ibn Uthaymin (Allaah amrehemu):

"أَنَّهُ اشْتَهَرَ عِنْدَ كَثِيرٍ مِنَ النَّاسِ أَنَّ لَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ يُقَدَّرُ فِيهَا مَا يَكُونُ فِي الْعَامِ، وَهَذَا بَاطِلٌ، فَإِنَّ اللَّيْلَةَ الَّتِي يُقَدَّرُ فِيهَا مَا يَكُونُ فِي الْعَامِ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ
“Imetangaa mbele ya watu wengi kwamba usiku wa katikati ya (mwezi wa) sha'bani hupangwa ndani yake mambo yatayotokea mwaka mzima, na huu ni uwongo, kwa sababu usiku ambao hukadiriwa ndani yake mambo ya mwaka mzima ni usiku wa Lailatul Qadri, kama Allaah alivyosema:

¹³- Kitabu: [katika kitabu [At Tahdhiir], (Uk. 29)]

¹⁴- Kitabu: [Al Fawaaidul Majmuua'], (Uk. 51).

﴿حَمِّمٌ ** وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ** إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَرَّكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ **﴾
﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾

“H’a Miim ** Naapa kwa kitabu chenye kubainisha ** Hakika tumekiteremsha katika usiku ulio barikiwa. Hakika Sisi ni Waonyaji ** Katika usiku huo hubainishwa kila jambo la hikima¹⁵”.

وَهَذِهِ اللَّيْلَةُ الَّتِي أُنْزِلَ فِيهَا الْقُرْآنُ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ كَمَا قَالَ تَعَالَى:
Na usiku huu ambao imeteremshwa ndani yake Qur’an ni usiku wa Laylatul Qadr, kama alivyosema Allaah Ta’alaa:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾
“Hakika Sisi tumeiteremsha Qur’ani katika Laylatul Qadri, Usiku wa Cheo”¹⁶.

وَهِيَ فِي رَمَضَانَ، لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أُنْزِلَ الْقُرْآنَ فِيهِ، قَالَ تَعَالَى:
Na usiku huo upo katika mwezi wa ramadhani, kwa sababu Allaah Ta’alaa ameteremsha hiyo Qur’an katika mwezi huo, amesema:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾
“Mwezi wa ramadhani ambao imeteremshwa humo Qur’an”¹⁷.

فَمَنْ زَعَمَ أَنَّ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ يُقَدِّرُ فِيهَا مَا يَكُونُ فِي الْعَامِ، فَقَدْ خَالَفَ مَا دَلَّ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ فِي هَذِهِ الْآيَاتِ.”

Na atakaedai kwamba mambo ya mwaka mzima hupangwa katikati ya usiku wa mwezi wa sha’bani atakuwa amepingana na kile kilichotajwa na Qur’an katika aya hizi”¹⁸.

¹⁵- Surat Ad Dukhan/3.

¹⁶- Surat Al Qadr/1.

¹⁷- Surat Al Baqara/185.

¹⁸- Kitabu: [Fataawa ibn Uthaymin], (Jz. 20, Uk. 30).

**Miongoni mwa dhaifu na maudhuu'a (za kutunga)
zilizokuja kuelezea mwezi wa sha'bani, fadhila zake,
fadhila za kufunga kwake, kuswali, na kuelezea fadhila za
usiku wa katikati wa mwezi huo**

"إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَقُومُوا لَيْلَهَا وَصُومُوا يَوْمَهَا"

**[Utakapokuwa usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani simameni usiku
wake (kuswali) na fungenu mchana wake].**

- Amesema Ibnul Jauziy (Allaah amrehemu): "Hadithi hii si sahihi"¹⁹.

"خَمْسُ لَيَالٍ لَا تُرَدُّ فِيْهِنَّ الدَّعْوَةُ: أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ رَجَبٍ وَلَيْلَةُ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ"

**"Nyusiku tano hayakataliwi ndani yake maombi, usiku wa kwanza
wa mwezi wa rajab na usiku wa katikati ya mwezi wa sha'bani".**

- Amesema Sheikh Albani (Allaah amrehemu): "Hadithi ya kutunga"²⁰.

"مَنْ أَحْيَا لَيْلَتِي الْعِيدِ وَلَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ فِيْهِ الْقُلُوبُ"

**"Mwenye kuhuisha usiku wa 'Iddi mbili na usiku wa katikati ya
mwezi wa sha'bani, hautakufa moyo wake siku ambayo zitakufa
ndani yake nyoyo".**

- Amesema Imamu Shaukani (Allaah amrehemu): "Hadithi hii haijathibiti
kutoka kwa Mtume swala na salamu zimshukie"²¹.

Wabillaahi Ttaufiiq.

Usiku wa tarehe 3/sha'bani/1443 – 6/3/2022.

Pongwe Tanga.

¹⁹- Kitabu: [Al-'Ilalul Mutanaahiya], (Jz. 2, Uk. 71).

²⁰- Kitabu: [Silasilat Ahaadithi Ddha'iifa], (Jz. 3, Uk. 649). Hadithi namba (1452).

²¹- Kitabu: [Al-'Ilalul Mutanaahiya], (Jz. 2, Uk. 71). Hadithi namba (924).